PRAHRAMA i STATUT

Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi



BIEŁARUSKAJA DRUKARNIA Im. FR. SKARYNY.
WILNIA . . . . 1926 h.

PRAHRAMA
BIEŁARUSKAJ CHRYŚCIJANSKAJ DEMOKRACYI.

I. Palityčnyja mety.

§ 1. BChD imkniecca da samastojnaści Biełaruskaha Narodu na ŭsich jaho ziemlach abjadnanych u niezaležnuju demokratyčnuju respubliku.

II. Adnosiny da susiedziaŭ.

§ 2. BChD ličyć swaim ideałam dobrasusiedzkija adnosiny z usimi narodami na padstawie sapraŭdnaj wolnaści i roŭnaści.

§ 3. Z pahladu palityčnaha i haspadarčaha BChD ŭważaje karysnym, kab niezaležnaja Bieł. Respublika ŭwajšła ŭ Sajuz z susiedziami, a pradusim z litoŭskim narodam i ŭkrainskim, jak naturalnymi swaimi sajuźnikami.

III. Šlach da metaŭ.

§ 4. BChD da swaich metaŭ idzie darohaj arhanizawańnia, uświedamlańnia i ŭzhadowywańnia bieła-



ruskaha sialanstwa, rabotnikaŭ i intelihiencyi na hruncie chryścijanska-demokratyčnych ideałaŭ i biełaruskaj narodnaj kultury.

IV. Samaŭrady.

§ 5. BChD. uważaje, što hminnyja, pawiatowyja i wajawodzkija samaŭrady ŭ swaich miajscowych sprawach pawinny być niezaležnymi ad centralnych uładaŭ.

§ 6. Da kompetencyi samaŭradaŭ naležać sprawy administracyjnyja, haspadarčyja, školnyja, ziamielnyja, apieka nad sirotami, chworymi, kalekami, biednymi.

§ 7. Samaŭrady majuć swoj biudžet. Niedachwat hetaha biudžetu na wyšejaznačanyja mety (§ 6) pakrywaje dziaržawa.

§ 8. Samaŭrady wybirajucca ahulnym, prostym, tajnym, roŭnym i proporcyjanalnym hałasawańniem.

V. Wojska.

§ 9. BChD zmahajecca z palitykaj militaryzmu i imkniecca da zamieny stałaj armii narodnaj milicyjaj.

§ 10. Wučeńnie narodnaj milicyi pawinna adbywacca na miajscoch i ŭ wolnym ad haspadarskich rabot časie.

VI. Palityčnaja i hramadzkaja swaboda.

§ 11. Usie hramadzianie pawinny być roŭnyja pierad prawam.

§ 12. Pawinna być poŭnaja swaboda schodaŭ, druku, słowa, arhanizacyi tawarystwaŭ i prafesyjanalnych sajuzaŭ.

§ 13. Kožnaja nacyjanalnaść maje prawa karystacca swajej mowaj u ahulna-hramadzkim i palityčnym žyćci.

VII. Sud.

§ 14. Sud pawinien być niezaležny.

§ 15. Mirawyja sudy składajucca z wybranaha narodam sudździ i taksama wybranych łaŭnikaŭ.

§ 16. U-wa ŭsich važniejšych uhałoŭnych i palityčnych sprawach pryhawory pastanaŭlajuć sudy prysiažnych.

§ 17. Palawyja (nadzwyčajnyja) sudy pawinny być skasawany.

§ 18. BChD prociŭ kary śmierci.

VIII. Škoła.

§ 19. Pačatkawaje nawučańnie abawiazkowaje dla ŭsich, biazpłatnaje i ŭ rodnaj mowie wučniaŭ.

§ 20. Nawučańnie prywatnaje karystajecca takimi-ž prawami jak i ŭradawaje.

§ 21. Adnolkawaja dapamoha ŭradawaja, jak škołam prywatnym, tak i ŭradawym.

§ 22. Nawučańnie relihii kožnaha wyznańnia adbywajecca abawiazkowa, jak u škołach uradawych, tak i prywatnych.

IX. Relihija.

§ 23. Kaścioł (Cerkwa) u swaim unutranym žyćci karystajucca z poŭnaj swabody i kirujucca kananičnym prawam.

§ 24. Kaścioł (Cerkwa) u žyćci hramadzkim

karystajucca z usich prawoŭ palityčnych i hramadzkich naroŭni z inšymi ŭstanowami i hramadzianami dziaržawy i spaŭniajuć takija-ž samyja abawiazki, jak i ŭsie hramadzianie dziaržawy.

§ 25. BChD pryncypowa praciŭ raździełu Kaścioła (Cerkwy) ad dziaržawy. Adnak, kab urad nia moh wykarystwać relihii dla palityčnych metaŭ, abo paddzieržywać adnu relihiju praciŭ druhoj, BChD uważaje mahčymym raździeł Kaścioła (Cerkwy) ad dziaržawy dla ahulnaha dabra.

§ 26. Sprečnyja sprawy miž Kaściołam (Carkwoj) i dziaržawaj wyrašajucca paluboŭna, darohaj uzajemnych dahaworaŭ i ŭstupak.

§ 27. BChD, u miežach Kananičnaha prawa, u žyćci kaścielnym (carkoŭnym) na biełaruskich ziemlach zmahajecca za poŭnyja prawy biełaruskaj mowy.

§ 28. BChD zmahajeccca za toje, kab žanimstwa i ahułam sprawy siamji apiralisia na asnowach chryścijanskaj maralnaści.

X. Prywatnaja ŭłasnaść.

§ 29. BChD pryznaje, što prywatnaja ŭłasnaść jość padstawaj cywilizacyjnaha postupu hramadzianstwa. Adnak uważaje, što ŭłasnaść, zhramadżanaja ŭ wialikaj miery ŭ prywatnych rukach jość kryŭdnaj dla pracoŭnaha narodu i dziela hetaha BChD zmahajecca z abšarnictwam i kapitalizmam.

§ 30. BChD pierakanana, što prywatnaja ŭłasnaść, abapiortaja na pracoŭnaj normie, dajučy nia tolki prawy, ale nakładajučy i hramadzkija abawiazki, pa-

mahaje wyrableńniu ŭ ludzioch inicyjatywy, samawitaści i hramadzkaj swabody.

§ 31. BChD nie praciwicca, kab bujnaja prywatnaja ŭłasnaść, kali hetaha wymahaje dabro šyrokich pracoŭnych masaŭ, pierachodziła ŭ formy kalektyŭnyja (hramadzkaha wаładańnia).

§ 32. BChd ŭważaje, što ŭsie reformy prywatnaj ułasnaści pawinny prawodzicca zhodna z intaresami biełaruskaj narodnaj ekanomiki.

XI. Ziamla.

§ 33. Asnowaj ziamielnaj haspadarki służyć pracoŭnaja norma.

§ 34. Usie ziemli (dwornyja, kaścielnyja (carkoŭnyja) i inš.), pierawyšajučyja pracoŭnuju normu, pieradajucca na ŭłasnaść i biaz wykupu biezziamielnym i małaziamielnym sialanam.

§ 35. Pracoŭnuju normu ziamli stanowić taki lik dziesiacin, jaki haspadar moža abrabić sam sa swajej siamjoj, abo pry pomačy adnaho-dwuch najmitaŭ.

§ 36. Miascowyja samaŭrady mohuć mieć zapas ziamli, jak narodnuju ŭłasnaść, dla metaŭ ahulna-hramadzkich.

XII. Uparadkawańnie ziamli.

§ 37. BChD zmahajecca za haspadarku chutarnuju.

§ 38. Pierachod na chutary prawodziać sialanskija Ziamielnyja Kamisii sa zhody samych sialan.

§ 39. Na zahaspadarawańnie pry pierachodzie na chutary pawinna być dadziena patrebnaja pomač ad uradu hrašmi, inwentaram, drewam.

§ 40. Usie raboty, što da ziemla-ŭparadkawańnia pawinny być zaličany na košt skarbowy.

§ 41. BChD imkniecca da palepšańnia haspadarčaha pałažeńnia wioski praz pašyreńnie ziemlarobskaj kultury, pawialičeńnia abšaru ŭpraŭnaj ziamli, a pradusim asuški bałot i łuhoŭ. Dziela hetaha BChD rupicca ab zakładańni ziemlarobskich škołaŭ, ahranamičnych probnych stancyjaŭ, instruktarskich punktaŭ i h. d.

§ 42. Sialanie dla palepšańnia swajej haspadarki pawinny karystatacca z tannaha kredytu.

§ 43. BChD staić za sprawiadliwyja ceny na pradukty sialanskija i fabryčnyja. BChD praciŭ wykarystwańnia wioski horadam i naadwarot.

XIII. Pryrodnyja bahaćcia.

§ 44. Lasy, wody, padziemnyja bahaćcia i inš., praz uwahu na swaju ahraničanaść i ahulna-hramadzkaje značeńnie, stanowiać ułasnaść samaŭradaŭ.

§ 45. Na apał i budoŭlu sialanskija Ziamielnyja Kamisii pry samaŭradach wyžnačajuć patrebny lik lesu.

XIV. Asadnictwa.

§ 46. Čužackaje wajennaje asadnictwa i takaja-ž prywatnaja kalonizacyja biełaruskich ziamiel, jak całkom niesprawiadliwyja, pawinny być skasawany.

XV. Rabotnickija sprawy.

§ 47. BChD zmahajecca za:

a) 8-hadzinny dzień pracy;

b) prawa strajkaŭ;

c) zabaronu nočnaj pracy. (Wyniatak tam, dzie wymahajuć warunki techničnyja, abo patreby hramadzkija)

d) zabaronu pracy škodnaj zdaroŭju kabiety,

e) zabaronu pracy dziaciej,

f) dziaržaŭnaje strachawańnie rabotnikaŭ horadu i wioski ad chwaroby, kalectwa, biezraboćcia i na staraść;

g) zakonnaje pryznańnie fabryčnych rabotnickich kamitetaŭ z prawam učaścia ich u nahladzie za pradukcyjaj i dachodam.

h) niadzielny adpačynak;

XVI. Padatki.

§ 48. Mieraj padatkaŭ pawinien być dachod hramadzian, dziela hetaha, chto bolš maje dachodu, toj bolš i płacić padatkaŭ.

§ 49. Usie padatki pasiarednija (ukosnyja), jak na sol, hazu, cukier i inš. pawinny być skasawany.

§ 50. Pawinen być uwiedzieny adziny padatak, heta znača taki, jaki-b wyznačaŭsia raz u hod na adnym nakazie z razłažeńniem na raty i z aznačeńniem terminu.

§ 51. Dachod, patrebny tolki na pražyćcio, pawinien być ad padatkaŭ zusim zwolnieny.

XVII. Kooperacyja.

§ 52. BChD staić za pašyreńnie spažywieckaj wytworčaści i kredytnaj kooperacyi i damahajecca na heta šyrokich dziaržaŭnych kredytaŭ.

XVIII. Dapamoha pakryŭdžanym wajnoj.

§ 53. BChD damahajecca, a) kab źniščanyja wajnoj haspadarki byli nieadkładna adbudawany na košt dziaržawy i b) kab nieadkładna byli pryznany inwalidzkija renty dla ŭsich wajennych inwalidaŭ, ichnych udoŭ i sirot.

Arhanizacyjny Statut Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi.

Siabry BChD.

1. Siabrom BChD moža być kožny sielanin, rabotnik i intelihient, jaki — wiedajučy dobra prahramu BChD—nia tolki zhadžajecca z hetaju prahramaju, ale tak-ža hatoŭ pracawać nad stwareńniem świadomaj sarhanizawanaj chryścijanska-demokratyčnaj siły i pačuwaje siabie hatowym na ŭsiakija trudy, z pracaj hetaj źwiazanyja.

2. Abawiazkam kožnaha siabra BChD źjaŭlajecca:

a) wykonawać usialakija arhanizacyjnyja rasparadžeńni, atrymanyja ad partyjnych uładaŭ, a taksama pryjmać partyjnyja stanowiščy, na jakija budzie wybrany;

b) apłačawać partyjnuju składku, raźmier jakoj wyznačaje sam pawodle ŭłasnaha razumieńnia i mahčymaści;

c) čytać i apłačawać hazety, wydawanyja BChD, a taksama pastajanna znachodzić dla ich nowych čytačoŭ i padpiščykaŭ;

d) mieć partyjny bilet.

3. Kožny siabra BChD maje prawa:
a) pryjmać učaście na schodach i źjezdach BChD;
b) wybirać i być wybiranym na ŭsie stanowiščy ŭ partyjnaj arhanizacyi.

4. Siabry BChD pryjmajucca miajscowaj arhanizacyjaj abo wyšejšymi partyjnymi ŭładami.

5. Nichto z siabroŭ BChD nia moža naležać da inšych palityčnych partyjaŭ. Kali-b heta stałasia, taki siabra aŭtamatyčna wyklučajecca z BChD.

6. Kali-b chto z siabroŭ BChD nia wykanaŭ biez dawiedzienaj pryčyny jakoha niebudź z pryniatych na siabie abawiazkaŭ, abo zaplamiŭ-by siabie pastupkam, panižajučym hodnaść caławieka i chryścijanina, dyk hetki siabra na peŭny čas pazbaŭlajecca prawoŭ siabra BChD abo zusim wyklučajecca z partyi. Pazbawić prawoŭ siabra BChD moža kožnaja miajscowaja arhanizacyja. Wyklučyć z BChD maje prawa tolki Centralny Kamitet. Hetaje swajo prawa Centralny Kamitet moža pieradawać i daručać inšym partyjnym uładam.

Pazbaŭleny na peŭny čas prawoŭ siabra BChD maje prawa ŭ praciahu miesiaca abžaławać pastanowu miajscowaj arhanizacyi ŭ Centralny Kamitet, jaki i wyrašaje tady akančalna hetuju sprawu.

Miajscowaja arhanizacyja.

7. Siabry BChD, jakija pražywajuć u adnej ci niekalkich susiednich wioskach, stwarajuć partyjny Hurtok. U wialikšych miastečkach i haradoch rajonnyja Hurtki BChD mohuć łučycca ŭ adzinuju Haradzkuju arhanizacyju BChD.

8. Hurtok wybiraje swoj Kamitet, składzieny

z troch asob: staršyni, sekretara i skarbnika. Kamitet wystupaje ad imia Hurtka zhodna z pastanowami Hurtka abo zhodna z rasparadžeńniem wyšejšych partyjnych uładaŭ.

9. Schody Hurtka adbywajucca ŭ mieru patreby i sklikajucca z ŭłasnaj inicyjatywy Kamitetu, na žadańnie troch siabroŭ Hurtka abo na žadańnie wyšejšaj partyjnaj uład y.

10. Da kampetencyi Hurtka należyć:

a) pryjmo siabroŭ i pazbaŭleńnie ich prawoŭ;
b) wybar delehataŭ na partyjnyja źjezdy i Ahulny Źjezd;
c) źbirańnie składak, partyjnych achwiaraŭ i padpiski ad siabroŭ na hazetu;
d) wyznačeńnie dla Kamitetu i paasobnych siabroŭ Hurtka prac arhanizacyjna-ahitacyjnych, asabliwaž pracy ŭ pašyreńni ahitacyjnych drukaŭ i ŭ znachodžańni nowych padpiščykaŭ hazety;
e) pryjmańnie sprawazdačaŭ ab dziejalnaści Kamitetu i paasobnych siabroŭ Hurtka;
f) wyznačeńnie kandydataŭ u hminnuju radu, kasu chworych, a taksama ŭwa ŭsiakija miajscowyja tawarystwy praświetnyja, haspadarčyja i hramadzkija;
g) razwažańni nad palityčnymi sprawami i pryjmańnie pastanowaŭ jak ahulnych, tak i ŭ sprawach miajscowaha charaktaru.

11. Adkaznym pierad partyjaj za pracu Hurtka źjaŭlajecca Kamitet Hurtka.

Pawiatowaja arhanizacyja.

12. Siabry BChD, jakija žywuć u adnym pawiecie, składajuć arhanizacyju BChD danaha pawietu.

13. Siabry BChD źbirajucca nia mienš adnaho razu ŭ hod na Pawiatowy źjezd.

14. Pawiatowy źjezd BChD sklikajecca Pawiatowym Kamitetam pa:

a) pastanowie Pawiatowaha Kamitetu;
b) žadańniu wyšejšaj partyjnaj uładу;
c) žadańniu najmienš troch partyjnych Hurtkoŭ.

15. Pawiatowy źjezd:

a) wybiraje Pawiatowy Kamitet u składzie staršyni, sekretara, skarbnika i pa adnamu siabru Kamiteta ad kožnaha Hurtka;
b) pryjmaje sprawazdaču ab dziejalnaści Kamitetu;
c) razwažaje sprawy palityčnyja i wynosić u hetych sprawach swaje pastanowy.
d) wybiraje delehataŭ na partyjny Ahulny Źjezd.

17. Zasiadańni Pawiat. Kamitetu wyznačajucca:

a) pastanowaj papiaredniaha zasiadańnia;
b) staršynioj Kamitetu z ułasnaj inicyjatywy abo na žadańnie dwuch siabroŭ Kamitetu;
c) na žadańnie wyšejšaj partyjnaj ŭłady.

17. Da abawiazkaŭ Pawiatowaha Kamitetu naležyć:

a) padhatoŭka i sklikańnie pawiatowych źjezdaŭ;
b) kantralawańnie dziejalnaści miajscowych Hurtkoŭ i prezydyumu Kamitetu;
c) wykonywańnie pastanowaŭ źjezdaŭ;
d) arhanizawańnie mitynhaŭ i palityčnych naradaŭ, kirawańnie palityčnaj dziejnaściaj na abšarach pawietu ŭ metach pahłybleńnia świadomaści biełaruskich sialanskiah i rabotnickich masaŭ i pašyreńnia arhanizacyi;
e) składańnie Centralnamu Kamitetu kwartalnych (4 razy ŭ hod) sprawazdač ab partyjnaj dzie-

jalnaści, a taksama ab palityčnym, kulturnym i haspadarčym žyćci ŭ pawiecie.

18. Pastanowy Kamitetu wykonywaje prezydyum u składzie staršyni, sekretara i skarbnika. Prezydyum pawinien utrymliwać stałuju suwiaź z Kamitetami Hurtkoŭ i z Centralnym Kamitetam. Prezydyum wydaješ siabroŭskija bilety; kantraluje padpisku na hazetu i siabroŭskija składki, a taksama kantraluje pašyrańnie partyjnych drukaŭ.

Adkaznym pierad Centralnym Kamitetam za stan pracy ŭ pawiecie źjaŭlajecca prezydyum; prezydyum padaješ Centralnamu Kamitetu kožny miesiac śpis usich siabroŭ BChD u pawiecie.

Akružnaja arhanizacyja.

19. Centralny Kamitet, kali znojdzieć patrebnym, stwaraje Akružnyja Arhanizacyi BChD, złučajučy ŭ ich pa niekalki pawiatowych arhanizacyj.

Ahulny źjezd.

20. Najwyšejšaj uładaj BChD źjaŭlajecca Ahulny Źjezd. Ahulny Źjezd pastanaŭlaje ab usiej palityčnaj i arhanizacyjnaj dziejalnaści BChD, a taksama ab prahramie, taktycy i statucie, wybiraje Centralny Kamitet i Rewizyjnuju Kamisiju BChD, a roŭna pryjmaje ad ich sprawazdaču.

21. Ahulny Źjezd składajecca z delehataŭ, wybranych ad hurtkoŭ, a taksama ad Pawiatowych Kamitetaŭ i sklikajecca Centralnym Kamitetam nia mienš adnaho razu ŭ hod. Na žadańnie najmienš 7 arhanizacyj pawiatowych (źjezdaŭ ci pawiatowych kamitetaŭ)

Centualny Kamitet abawiazany sklikać Ahulny Źjezd u praciahu troch miesiacaŭ.

Centralny Kamitet.

22. Centralny Kamitet kiruje dziejalnaściu Sojmawaha Klubu, Pawiatawych Kamitetaŭ i ŭsich inšych arhanizacyj BChD.

23. U wypadku pilnaj patreby wyjawić stanowišča ŭsiaje BChD ŭ paasobnych sprawach, — Centralny Kamitet sklikaje Radu BChD, składzienuju z pradstaŭnikoŭ Pawiatowych Kamitetaŭ i mužoŭ dawieryja.

24. Centralny Kamitet składajecca z 7 siabroŭ i wybiraje z-pamiž siabie prezydyum u składzie 5 asob, u hetaj ličbie staršyniu, wice-staršyniu, skarbnika, sekretara i jaho zastupnika.

25. Zasiadańni Cantralnaha Kamitetu adbywajucca ŭ mieru patreby i sklikajucca staršynioju z jaho inicyjatywy, pa pastanowie prezydyumu abo na žadańnie troch siabroŭ Kamitetu.

26. Dla wiadzieńnia paasobnych halin pracy Centralny Kamitet stwaraje addzieły i wybiraje z ličby siabroŭ Kamitetu kiraŭnikoŭ hetych addziełaŭ.

27. Zasiadańni Prezydyumu C. K. adbywajucca raz na tydzień. Na swaje zasiadańni Prezydyum maje prawa zaprašać kiraŭnikoŭ paasobnych addziełaŭ.

Rewizyjnaja Kamisija.

28. Rewizyjnaja Kamisija składajecca z troch siabroŭ i adnaho zastupnika, jakich wybiraje Ahulny Źjezd BChD.

29. Rewizyjnaja Kamisija spraŭdžaje prychoda-

raschodnuju knihu Centr. Kamitetu i robić sprawazdaču na Ahulnym Źjezdzie BChD.

Finansy BChD.

30. Finansy BChD składajucca:
a) z siabroŭskich składak;
b) sa składak pasolskich;
c) z dachodaŭ ad pradažy partyjnaje literatury;
d) z achwiaraŭ i dachodaŭ nadzwyčajnych.

31. Pałowa siabroŭskich składak zastajecca ŭ arhanizacyi miajscowaj ci pawiatowaj, druhaja-ž pałowa adsyłajecca ŭ Centralny Kamitet.

32. Pawiatowyja źjezdy majuć prawa ŭstanaŭlać dadatkowyja składki na specyjalnyja mety.

Pastanowy.

33. Pastanowy ŭsich partyjnych uładaŭ i sabrańniaŭ pryjmajucca zwyčajnaj bolšasciu hałasoŭ. Pastanowy-ž Ahulnaha Źjezdu adnosna prahramy, ci taktyki abo Statutu BChD wymahajuć bolšaści 2/3 hałasoŭ delehataŭ, prysutnych na Ahulnym Źjeździe.

Časowyja prawiły.

34. Da času sabrańnia pieršaha Ahulnaha Źjezdu BChD Centralny Kamitet wybirajecca Časowaj Radaju, jakuju stanowić inicyjatyŭnuja hrupa BChD.

35. U tych pawietach, dzie jašče nia stworany miajscowyja Hurtki i nia wybrany jašče Pawiatowyja Kamitety, wiaduć arhanizacyjnuju pracu mužy dawieryja BChD, naznačanyja Centralnym Kamitetam i pierad im adkaznyja.

